

МИСИЯ В ПОПРИЩЕТО НА КУЛТУРАТА

Страници от историята на Книжарския съюз в България (1923 – 1948)

Доц. д-р Петър Парижков

Балканската, Междусъюзническата и Първата световна война, водени с известни прекъсвания от 1912 до 1918 г., заедно с всички трагични последици за България, дошли в резултат на двете национални катастрофи, нанасят тежък удар и върху издателската дейност. Всички издателства търпят загуби, освен военните. Докато през 1912 г. са издадени 1277 книги (заглавия), на следващата година те спадат рязко на 679, а през 1916 г. кривата достига долната си „мъртва“ точка – 380 заглавия. След войните българското книгоиздаване постепенно се стабилизира и възстановява, разбира се, с неизменните колебания: 1919 г. – 1583 заглавия, 1922 г. – 1447, а през 1923 г. – 1959. Печатната книга значително поскъпва и „поради общата деградация интелектуална на обществото... се превърна постепенно в една съвършено мъртва стока“, както се изтъква в апел към книжарите в царството [1]. В него се подчертава недвусмислено, че книжарите трябва да защитят своите професионални интереси, да се борят срещу опитите на държавата да наложи монопол върху редица артикули, срещу тежките мита и данъци, срещу отнемането на учебниците от сферата на книжарската търговия и т. н.

За създаването на организация ратува „Книжарски вестник“, чийто първи брой излиза на 10 март 1923 г. под редакторството на Станчо Кехлибаров. „Това е един вестник – се казва в уводната статия, – който в името на професионалните стопански интереси на книжарското съсловие си поставя задачата да съдействува за създаването на една обща книжарска организация в цялата страна и за правилната насока на организационните усилия в посока не само професионална, стопанска, но и просветно-културна“ [2]. Още от самото начало е видно, че ясно се осъзнава мисията на книжаря на културното поле.

В разглежданата уводна статия се сочи примерът на Софийското книжарско дружество, създадено около една година преди това. „Ала интересите на професията – продължава статията – не се ограничават и не могат да се изчерпят само със София, столицата. Повече от хилядо и двесте книжари има пръснати из цялата страна, по градове, паланки и села. Организиращи в един общ съюз за цялата страна и в местни дружества по градове и околии, те биха били един ценен фактор не само в защита на своите професионални (търговски, икономически) интереси,

но и един **ценен помощник** за пионерите на българската просвета и култура, един незаменим попечител за закрепване на тъй зле поставената днес българска книга“ [3].

В същия брой е поместена и статията „Нашата родна книга“, която заслужава внимание с това, че я приема като „едно от онези лековити културни и просветни средства, на които се възлагат справедливи и големи надежди“ за изцеление на раните, получени от войните, но в същото време се изтъква, че книгата „е в голям застой, в невиждан и застрашителен упадък“ [4].

Ратувайки за образуването на съюз на книжарите в България, в броя си от 19 май 1923 г. вестникът публикува Устав на Софийското книжарско сдружение, утвърден от Министерството на вътрешните работи и народното здраве с писмо № 1765 от 14 май 1923 г. „Целта на сдружението – се казва в глава II, параграф 8 – е да организира и сплоти столичните книжари за запазване на професионално-икономическите им интереси, будене професионалното им съзнание и културно подигане. **Забележка:** Сдружението ще ратува за образуването на общ книжарски склад на кооперативни начала и за най-близкото сближение и организиране на всички книжари в царството“ [5].

Софийското книжарско сдружение излиза с позив към книжарите от цяла България за образуването на книжарски съюз.

„Благодарение инициативата на Софийското Книжарско Д-во и на в. „Книжарски вестник“ – пише в. „Книжарска защита“ в броя си от 15 август 1923 г. – на 5 и 6 т. м. в София се състоя първия[т] събор на книжарите от всички градове и паланки на страната. Общия[т] дух на организация и съединение обхваща най-сетне книжарската колегия, в реда на разните професионални съюзи зае своето място и Книжарския[т] съюз.“ В цитирания апел, който на места не е лишен и от патетични интонации, се прокламира „учредяването на Книжарския съюз като борец за защитата на всестранните професионални интереси на книжаря и деец за неговото превъзпитание в духа на пълната колегиалност“ [6]. Отправен е призив към всички книжари в страната да се обединят около създадения вече съюз, за да се върви към желаното благополучие.

В същия брой вестникът помества протоколите и резолюциите на учредителния събор, открит на 5 август 1923 г. с подобаваща тържественост в 9 – часа в аудитория 45 на Софийския университет. Присъстват около 150 книжари от цялата страна. Приветствия поднасят д-р Ст. Цонев – председател на Софийско книжарско сдружение, Ст. Кехлибаров – директор-стопанин на „Книжарски вестник“, писателят Александър Спасов – от името на книгоиздателство „Александър Паскалев“, и др.

Предложението за образуване на съюз прави варненският книжар Димитър Димитров. „С една обстойна и отлично мотивирана реч – се казва в протокола – той разви своите мисли за нуждата от Книжарски съюз, като изтъкна, че положението на книжаря се влошава постепенно, понеже затруднява неговата търговия, като ѝ се отнемат един след други редица артикули и пазари, а чрез безпринципната фискална политика на държавата книжарският артикул се превръща в лукс. Единствен изход от това положение той намери в организирането и съвместната борба на книжарското съсловие“ [7].

Предлага се съюзът да бъде централен, като местните книжарски сдружения продължат да съществуват, но всеки книжар трябва да се запише направо и за член на съюза.

Изработен е и проектоустав, който се приема на трето четене с незначителни поправки. Избран е Управителен съвет в състав от седем членове и Контролна комисия от пет членове. Председател става д-р Ст. Цонев.

Конгресът продължава своята работа и на 6 август с. г. Приети са две резолюции. В първата от тях се постановява всички досегашни редовни и отчели се книжари – представители на издателствата, да останат такива и занаятчи, а на онези от тях, които до 1 септември с. г. не влязат в съюза, да се отнеме представителството. Определя се отстъпката за продажба на учебници – 10 % за книжарите от провинцията, а за София – 5 %. Втората резолюция предвижда да се апелира пред книгоиздателствата да вдигнат монопола на учебниците и да ги дават само на книжари.

В по-нататъшната си дейност Книжарският съюз ще се бори последователно срещу т. нар. училищни кооперации, които му отнемат осигурения пазар на учебници и учебни пособия.

Със заповед на министъра на търговията, промишлеността и труда № 221 от 2 февруари 1924 г. е утвърден Устав на Книжарския съюз в България, отпечатан и в отделна книжка. В глава I „Организация и цел“ – член 2 постановява: „Целта на съюза е да работи за запазване на всестранно професионалните интереси на книжарското съсловие и да развие колегиялността между членовете му“ [8]. Според член 4 в съюза могат да влизат всички книжари от царството. Приемането на нови членове става от Управителния съвет въз основа на писмено заявление от кандидата, преподписано от двама съюзни членове, както гласи член 5. Член 6 от глава IV „Права и задължения на съюзните членове“ повелява да съблюдават точно устава, да пазят достойнството и интересите на съюза, да изпълняват всички решения и предписания на Управителния съвет и на общите събрания. За нарушение на тези изисквания се предвиждат съответни наказания, както и изключване. Висш ръководен орган на съюза е годишното събрание, свиквано през август, а през другото време управлението се осъществява от Управителен и Контролен съвет.

Как се развива, каква дейност разгръща новозиданият Книжарски съюз?

Пътят му е твърде неравен и често той попада под ударите на издателствата и на печата.

Бранейки интересите на членовете си, от страниците на своя орган в „Книжарска защита“ съюзът се обявява решително

ПРОТИВ ПОДГОТВЯНАТА ПРАВОПИСНА РЕФОРМА,

замислена след проведената през 1921 г. реформа от Стоян Омарчевски – министър на народното просвещение в кабинета на Александър Стамболийски. Една нова реформа ще нанесе огромни материални щети на издателите и на книжарите, защото напечатаните вече учебници трябва да се бракуват. В уводна статия „Правописът и ние“ се подчертава, че „...министерското становище не остава освен да се сравни с действията на средновековната инквизиция, която с помощта на каноническата цензура е съставяла един списък на книги *index librum* – забранени за използване, и ги осъждаше на унищожение чрез прочутото ауто-дафе“ [9]. Книжарският съюз въстава и срещу т. нар. училищни кооперации, които изземват неговите функции при продажбата на учебници. „И Исус

Христос трябва да отиде и изгони с камшик търгуващите из храма на науката търговци-кооператори – повелява с нетърпящ възражения стил друга уводна статия под изразителното заглавие „За търгуващите в храма“... – Може ли книжарското съсловие, върху което икономическото устройство на обществото е възложило да служи за проводник на просветното поле, да се счита по един такъв смел и груб начин за излишно в своето назначение и да се заобикаля?“ [10].

Вторият конгрес на Книжарския съюз, свикан на 3 август 1924 г., отчита, че „неорганизираните книжари има още 45 % от цялото книжарско съсловие в страната ни“ [11], причина за което е тяхното слабо културно и професионално съзнание.

Последователно и настойчиво съюзът воюва за по-достойно място на прочитната книга в книжарската търговия, като свързва този въпрос с незавидното положение на книжарството в обществото, с неговия неустановен социален статут. Сочи се примерът на книжарите от епохата на Българското възрождение като достоен за следване, изтъква се неуморната родолюбива деятелност на Христо Г. Данов и Драган В. Манчов. „Велика и незаменима е ролята на книжарството – се казва в уводната статия „Долу ръцете!“ – Велика и висококултурна е тя и затова не току-така всеки се е залавял с тая професия. Погледнете книжарското съсловие от миналото до днес – това са хора с по-висок умствен уровень, с по-широк кръгозор от всеки друг занаятчия или бакалин“ [12]. В темпераментно написаната статия се припомнят времената, когато на прочитната книга се е гледало като светиня, а след Балканската, Междусъюзническата и Първата световна война настъпва поквара в нравите, търси се пикантна и булевардна литература за сметка на прочитната книга. Но преситен на блудкаво четиво, читателят отново се връща към хубавата прочитна книга, тя започва да се търси. „Добрят прием, който намериха изданията на „Акация“, показва това. Хубавата и приятна търговия с прочитна книга книжарят не бива да изпуска из ръцете си, а здраво да организира и използва за себе си“ – заключава друга статия [13].

Акт на гражданска смелост можем да наречем суровото обвинение на софийския книжар Желю Маринов срещу незаинтересуваността на управляващата върхушка към нерадостната орис на скромните

труженици в книжовното поле. „Чуйте, г-да у пра в н и ц и! – хвърля той гневния укор още със заглавието. – Известно ви е още от детинство, че в България между другите съществува и едно съсловие, наречено „книжар“. Това съсловие ред години е влачило тежкия кръст на просветител. Наред с народния учител и книжарят е сеел просветата сред мрака в народните маси. А в отплата за тая негова културна дейност днес му се зле отплаща. Той е потиснат от вси страни и като никой друг професионалистът преживява най-тежък и неносен живот. Скоро той и семейството му ще останат без храна, облекло и подслон, защото на няколко началници отделения хрумнала идеята да правят „икономии“ за държавата чрез доставки на книжарски материали. Сякаш за нещастieto на страната ни и за нейната икономическа криза е виновно книжарството!“ [14].

Търсейки изход от създалото се положение, ръководството на Книжарския съюз предприема стъпки за влизане в Общия български търговски съюз, прокламирано едва ли не като избавление със специално окръжно от 7 март 1925 г. Третият редовен конгрес, проведен в София на 9, 10 и 11 август 1925 г., потвърждава влизането в търговския съюз и променя наименованието на Общо сдружение на търговците книжари в България със седалище в София.

Интересен е въпросът за взаимоотношенията на Общото сдружение на търговците книжари с издателствата. Те са източник на напрежение, на конфликти, на словесни двубои, които, освен че са твърде любопитни за днешния изследовател, разкриват и съществени черти на времето.

В отговор на предложението на третия книжарски конгрес „книгоиздателствата: Хр. Г. Данов, Ал. Паскалев, „Хемус“, „Ново училище“, Ив. х. Николов, Ст. Атанасов и Сава Тодоров в събранието си от 25 август 1925 година, като разгледаха резолюцията на тозигодишния конгрес на Книжарския съюз в България относително учителските кооперации и предявените в нея искания към издателите и като [в]земаха предвид късното предявяване на тези искания, поетите ангажменти към основаните вече кооперации и особено положението на издателите спрямо учителството, ви съобщаваме, че за голямо наше съжаление не можем да вземем страна в борбата с кооперациите и тази година си запазваме свободата за продажбата на

учебниците...“ – четем в органа на съюза [15]. Издателствата игнорират посредничеството на книжарите, а продават своите учебници направо на кооперациите, изградени от училищата.

В търсене на изход от „задънената улица“, в която се намира книжарството, сдружението прибегва до различни средства – главно що се отнася до продажбата на прочитната книга, достигнала до твърде окаяно положение. За тази цел от 17 юли до 24 август 1927 г. във Варна е организирана изложба на българската книга – сполучлив опит тя да се направи достойни на широките читателски среди, както и повод за размисли и определени изводи. „Каналът автори, издатели и книжари ще трябва да се възстанови, и то вече на по-модерни търговски начала“ – пише книжарят Йосиф Колев [16]. Многократно и на страниците на в. „Книжарска дума“, и на конгресите се обсъжда разпространението на прочитната книга и високата ѝ цена, която я прави недостъпна за широката читателска маса. Въпрос на престиж за книжарското съсловие е продажбата ѝ. „Прочитната книга – подчертава книжарят М. Косталевски – е най-важният и постоянен артикул на книжарската търговия. Без нея няма нито книжарници, нито книжари. Без нея тия фирми са фалшиви“ [17]. В друга статия същият автор предлага да се създаде книжарска централа по подобие на „Maison de livres français“, „Foyer de livres français“ и др., които обединяват в себе си почти всички френски издания и ги разпращат по-нататък на книжари и публика, като се ползват със специално извоюваните от държавата блага за побързото и по-евтино пренасяне на книжните пратки“ [18]. Така се стига до идеята за създаване на централа за разпространение на печатни произведения, като едно от нейните големи назначения ще бъде „да направи книжаря книжар, да го превърне в просветин и упорит агент на книгата, горещ апостол на родната култура“ [19].

Проведеният на 5 и 6 август 1928 г. в София VII редовен конгрес на Общото сдружение прокламира изграждането ѝ, а самият формален акт се извършва на следващия ден с учредително събрание. Дружеството се основава за 50 години. Състои се от един неограничено отговорен член – варненския книжар Димитър Димитров с внос от 100 000 лева, и 89 ограничено отговорни членове. За да постигне целта

си, централата влиза във връзка с всички писатели, издатели, книжари и други фирми, които работят в областта на книжовното дело, за обединяване на усилията и за търсене на съдействие по разпространението на българската книга. Дружеството организира в София свой склад на всички печатни произведения, които ще продава, а в по-големите провинциални градове открива представителства.

Интересни страни от нравите на онези години разкрива

ПОЛЕМИКАТА НА КНИЖАРСКИЯ СЪЮЗ И КНИЖАРСКАТА ЦЕНТРАЛА С ИВАН Г. ИГНАТОВ

– първия наш значителен книгоиздател в София.

Воден от стремежа си да направи книгата достъпна за широките читателски маси, той прибегва до големи отстъпки, продавайки я направо на читателите, като по този начин игнорира книжарската централа. „На този пункт – пише Димитър Димитров – ще се развие първата схватка между книжарството и Игнатов. Наш дълг е да напрегнем всички сили, за да победим, защото само така ще заставим Игнатовци да си спомнят за книжаря. По този начин ще можем да ликвидираме и със системата да се правят грамадни отстъпки на публиката и да се обезценява книгата“ [20]. Той отправя този призив към книжарската централа. С това се туря началото на ожесточен словесен двубой, който заслужава нашето внимание. „С други думи – отговаря му книгоиздателство „Ив. Г. Игнатов и синове“ от колоните на своето издание в „Глобус“ в статия с твърде изразителното заглавие „Просвета или мракобесие“ – читателят нямам право да пие вода, както казва народът, направо от извора. И понеже тия книжари виждат, че нашето издателство е единствено, което е намерило най-правилния път за нашата действителност да стигне книгата до читателя, като му предлага изданията си при най-износни за него условия, те са почнали в своя професионален орган в „Книжарска дума“ борба с нас“ [21]. И действително – Игнатовото издателство прилага абонаментната система за много томни издания на класици на световната литература, като прави големи отстъпки на читателя. В спора се намесва и Хамлет, принц Датски, т. е. писателят и преводачът Димитър Д. Подвързачов, като на два пъти от страниците на Игнатовото издание в „Литературни

новини“ се обявява в подкрепа на известния книгоиздател и остро бичува книжарското съсловие, което според него „и до ден днешен не съзнава ясно оная хубава и важна културна роля, която времето му е отредило да играе“ [22]. Вестник „Книжарска дума“ не му остава дължен и кръстосва шпаги с него в специална уводна статия на цели четири колони, озаглавена „Още един рицар на хаоса“ [23].

Полемиката достига апогея си с острото и обширно „Отворено писмо“, което Димитър Димитров от името на книжарската централа отправя до книгоиздателство „Ив. Г. Игнатов и синове“. „Вие пръв дезавуирахте и атакувахте книжарското съсловие без никакъв повод и Вам предстоеше пръв да направите постъпки за разбирателство – се казва в писмото. – Но понеже с основаването на централата ние внасяме едно ново събитие и може би откриваме нова ера в живота на нашето книжарство, за това и намерихме за необходимо ние сами да вземем инициативата за разбирателство... Вие твърдите, че **Вашата задача била не да трупате печалби, а да направите книгата евтина и достъпна за най-бедната колиба**. Срещу това Вие се опитвате да изкарате, че книжарството ратува за поскъпяване на книгата, поради което Ви обявява борба. Вярвате ли поне Вие сам на това си твърдение?... Ние Ви се сърдим преди всичко за това, че Вие **раздвоихте цената на книгата**; покрай печатната цена Вие създадохте и една продажна цена, макар и скрита под разни срокове и условности. При това с изкуственото надувване на печатната цена Вие направихте толкова голяма разликата между нея и продажната, че днес с право публиката смята печатната цена за фиктивна... Със своята тактика, със своя стремеж да създавате у публиката илюзията, че продавате евтино, **Вие убихте цената на книгата, убихте доверието на публиката към нея**“ [24].

„Това Ви писмо има за цел да хвърли прах в очите на наивните книжари, които смятат, че Вие още можете да организирате някаква централа за разпространение на българската книга – отговаря книгоиздателство „Ив. Г. Игнатов и синове“... – Дайте доказателство, че Вие сте в състояние да бъдете полезни на българската книжнина и книгоиздателствата сами ще дойдат при Вас, няма нужда Вие да ги молите“ [25].

Полемиката е остра и разгорещена. Няма да вземем страна, защото за нас по-важно беше да

надникнем в тази любопитна и поучителна история, която илюстрира добре лъкатушещия и неравен път на книжарството някога в България.

Макар и при неблагоприятни условия, централата съществува и продава на консигнация творби на Майн Рид, на Х. К. Андерсен, на П. К. Яворов и Димчо Дебелянов. Едновременно с това тя събира абонamenti за предстоящи издания – „Българска историческа библиотека“, „История на българите“ от К. Иречек и др. Свои издания в нея депозира главно книгоиздателство „Хемус“. В началото на 1929 г. централата се настанява в ново здание на ул. „Граф Игнатиев“ в София и само за два месеца успява „да обедини по-голямата част от българските издания на прочитната книга и да влезе в редовни търговски връзки с повече от сто фирми от елита на нашето книжарство“ [26].

Успоредно с това животът поставя своите изисквания и пред издателското дело. За да отговори на тях, на 22 март 1930 г. се полагат основите на Съюз на книгоиздателите в България. „Една от първите задачи на съюза – се казва в съобщението за учредяването му – ще трябва да бъде да тури ред в добрия развой на книжнината и организация за разширение пазара на книгата. Ще трябва да се положат големи усилия да се повдигне авторитетът на българския книгоиздател, да се извоюва наново почит към печатната книга, като се стабилизира и нормализира пазарът ѝ. Само така ще се създадат по-благоприятни и почтени условия за развой на добрата българска книга. Книжарят ще трябва да прояви по-големи грижи за създаване пазар на книгата“ [27].

Отива се и към интегриране на усилията. На 23 май 1932 г. се свиква обща книжарска и книгоиздателска конференция, като инициативата принадлежи на група книжари. В резултат на направените стъпки се образува

СДРУЖЕНИЕ НА КНИГОИЗДАТЕЛИТЕ И КНИЖАРИТЕ В БЪЛГАРИЯ,

като общото събрание, проведено на 10 юли 1932 г., приема и неговия устав. Каква е целта му? Член 1 гласи: „Сдружението на книгоиздатели и книжари в България е професионална и културна организация със седалище София.“ Член 2 уточнява: „То има за цел да подпомага издаването и продажбата на добри и полезни прочитни книги и учебници за народните училища“ [28]. Сдружението си поставя благородни цели – не само изучаването на нуждата от книги и

учебници, издаването и продажбата им, но да пази и интересите на книгоиздатели и книжари, да урежда отношенията помежду им, да устройва периодично изложби на българската книга, да я популяризира у нас и в чужбина, да издава свой печатен орган и общ каталог на отпечатаните книги. Сдружението се ръководи от седемчленен Управителен съвет. На своя трети редовен конгрес, състоял се в София на 24 и 25 юни 1934 г., приема в редовете си и книжните складове. Новото му пълно название гласи Сдружение на книжарите, книгоиздателите и книжните складове в България. Негов орган е възобновеният вестник „Книжарска дума“, редактиран от Димитър Димитров.

Третият конгрес избира за председател на Управителния съвет Милош Хр. Данов – син на Христо Г. Данов.

„Ние се ласкаем от мисълта – пише вестникът в уводна статия „Културната роля на книгата“, – че особено сега при повишения интерес за превъзпитанието на нашия народ и за издигането на неговата духовна култура ние изпълняваме своя дълг и пред олтара на отечеството. Защото знаем, че наред с разните средства за организиране пропагандата в модерната държава книгата изпква като един от най-важните фактори за духовната и икономическа обнова“ [29].

В първата половина на 1935 г. сдружението пристъпва и към създаване на свои подразделения в страната. Броят на организирани книжари в България към 1 април с. г. възлиза на 483, книгоиздатели – 19, книжни складове – 28, музикални магазини – 3. Книжарското съсловие взема активно участие в проявите през Седмицата на книгата от 29 април до 5 май 1935 г., като за целта урежда редица изложби и продажби на литература.

Проведеният на 19, 20 и 21 юли 1936 г. V редовен конгрес на сдружението приема два важни документа – Правилник за книжарската търговия в България и Устав на Съюза на книгоиздатели, книжари и книжни складове в България, който става секция към VI групов браншов съюз на търговците с хартия и сродни материали съгласно Наредбата-закон за търговските организации.

Интересно предложение отправя в „Книжарска дума“ към VI редовен конгрес на съюза, свикан на 11 и 12 юли 1937 г. „Не е зле – се казва в кратката бележка – на предстоящия конгрес да се занимаем с въпроса за определяне един съюзен празник и да

начертаем начина на отпразнуването му. Денят на създателите на българската книжнина е наистина най-подходящ за ден и на тружениците на тая книжнина“ [30]. Но по този въпрос конгресът не се произнася и книжарски празник нито тогава, нито по-късно е учредяван.

През 1940 г. съюзът нарушава установената традиция и провежда за пръв път свой конгрес – деветия – в провинцията, в Русе от 12 до 14 юли. Заслугата за това е на книжарница „Симеон Симеонов и Никола Даков“, прочута в цялата страна, особено със своята картотека и с каталозите, които издава. Целта е книжарите на място да се запознаят с дейността ѝ, да обменят опит. По този повод Никола Даков написва и издава своя труд „Книжарят и книгата. Уредба на книжарниците у нас и препоръки за пласиране на книгите“, С., 1941 г. Събитието е документирано със снимка пред старата поща в Русе.

По силата на Наредба-закон за отменяне закона за професионалните организации и на наредбата за професионалните сдружения на държавните служители, издадена на 2 април 1945 г. в София и подписана от тримата регенти В. Ганев, Цв. П. Бобошевски и Т. Д. Павлов и от министър-председателя К. Георгиев [31], Сдружението на книгоиздателите, книжарите и книжните складове преустановява дейността си. На негово място се изгражда нов Съюз на книгоиздателите и книжарите в България, който провежда своя първи конгрес на 19.VIII.1945 г. в София.

За председател на новоизградения съюз е избран Стоян Стоименов – дългогодишен ръководител на партийното издателство и книжарница „Нов свят“ (1932 – 1944).

Със Закона за национализация на частни индустриални и минни предприятия от 26 декември 1947 г. големите книгоиздателства преминават в собственост на държавата, а през май 1948 г. се преустановява и частното книгоиздаване. Управителният съвет на съюза излиза със съобщение в своя орган, че конгрес през настоящата година няма да се свиква [32]. С това Съюзът на книгоиздателите и книжарите в България прекратява съществуването си.

Със своята четвъртвековна история, нелишена от драматични сблъсъци и колебания, Книжарският съюз в България дава определен положителен принос в развитието на книготърговията и оставя своя диря с мисията си в полето на културата.

ЛИТЕРАТУРА

1. Вж. в. Книжарска защита, год. I, бр. 1, 15 авг. 1923 г.
2. Вж. Книжарски вестник, год. I, 10 март 1923 г.
3. Пак там.
4. Пак там.
5. Пак там, бр. бр. 9 и 10, 19 май и 2 юни 1923 г.
6. Вж. в. Книжарска защита, год. I, бр. 1, 15 авг. 1923 г.
7. Пак там.
8. Устав на Книжарския съюз в България. С., Кооперативна печатница „Франклин“, 1924, с. 1.
9. Вж. в. Книжарска защита, год. I, бр. 3, 15 септ. 1923 г.
10. Пак там, бр. 4, 1 окт. 1923 г.
11. Пак там, год. II, бр. 2, 23 авг. 1924 г.
12. Пак там, бр. 4, 6 септ. 1924 г.
13. Пак там, бр. 15, 22 ноември 1924 г.
14. Пак там, бр. 17, 6 дек. 1924 г.
15. Пак там, год. III, бр. 4, 12 септ. 1925 г.
16. **Колев, Йосиф.** Прочитната книга, книгоиздателствата и книжарите. – Книжарска дума, год. I, бр. 2, 25 окт. 1927 г.
17. **Косталевски, М.** Да организираме нашата търговия с прочитната книга. – Книжарска дума, год. I, бр. 15, 5 февр. 1928 г.
18. Пак там, бр. 16, 15 февр. 1928 г. (продължение).
19. Пак там, бр. 22, 22 май 1928 г.
20. Вж. в. Книжарска дума, год. II, бр. 4, 6 окт. 1928 г.
21. Вж. в. Глобус, год. III, бр. 5, 28 окт. 1928 г.
22. **Хамлет, принц Датски.** Книжни стърготини. Книжари и издатели. – Литературни новини, год. I, бр. 4, 21 окт. 1928 г. Вж. и статията под същото заглавие в бр. 6 на вестника от 4 ноем. с. г.
23. Вж. в. Книжарска дума, год. II, бр. 6, 20 окт. 1928 г.
24. Пак там, бр. 8, 3 ноем. 1928 г.
25. Вж. в. Глобус, год. III, бр. 8, 18 ноем. 1928 г.
26. Вж. в. Книжарска дума, год. III, бр. 20, 10 март 1929 г.
27. Вж. сп. Българска книга, год. I, кн. 2, 1930 г., с. 184.
28. ЦДИА, ф. № 196. Сдружение на книгоиздателите и книжарите в България, оп. 1, а. е. 1 – Протоколна книга, л. 13.
29. Вж. в. Книжарска дума, год. II, бр. 32–33, 30 ноем. 1934 г.
30. Пак там, год. IV, бр. 93, 1 юни 1937 г.
31. Държавен вестник, год. LXVII, бр. 81, 9 апр. 1945 г.
32. Вж. в. Книжарска дума, год. XVI, бр. 255, 30 юни 1948 г.

